

การใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

Use of Creative Drama to Develop Media Literacy Skills.

วันที่รับบทความ : 4 เมษายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 10 มิถุนายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 11 มิถุนายน 2563

นัทธ์ สิทธิเสื่อ¹

กุสุมา เทพรักษ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อก่อนและหลังการใช้ละครสร้างสรรค์ โดยการศึกษาจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน ใช้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในการรวบรวมข้อมูลและสถิติ ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเก็บข้อมูลแบบพรรณนาจากพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถเลือกใช้สื่อค้นคว้าได้อย่างเหมาะสมและเต็มที่ สามารถจดจำและเข้าใจคำศัพท์และสัญลักษณ์ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงของข่าวหรือโฆษณา เข้าใจวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์แฝงของสื่อ เห็นข้อดีข้อเสียจากการนำเสนอของสื่อ ตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อข่าวอย่างมีวิจารณญาณ เปิดรับข่าวสารที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น สามารถออกแบบสื่อ แสดงความคิดเห็นของตน นำเสนอข่าวอย่างเปิดเผย โดยวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็น ข้อเท็จจริงของการนำเสนอข่าวได้และเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์แสดงความคิดเห็นและใช้ประโยชน์จากสื่อของตนที่นำเสนอให้เกิดประโยชน์ รวมถึงคะแนนแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อหลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การใช้ละครสร้างสรรค์

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
e-mail: sittiue@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Use of Creative Drama to Develop Media Literacy Skills.

Received: April 4, 2020

Revised: June 10, 2020

Accepted: June 11, 2020

Nat Sitthisuea¹

Kusuma Teppharak²

Abstract

The objective of this study was to compare media literacy skills before and after the use of creative drama. Data were collected from 30 Mathayom Suksa I students at Boonwattana School, Nakhon Ratchasima province. Media literacy skills tests were used for data collection and statistical analysis presented in terms of mean scores, standard deviation, and descriptive data from the students' behavior. The results revealed that the students were able to select the best and most suitable media. They could also be able to recognize and understand vocabularies and symbols, to identify facts from news or advertisements, and to truly understand explicit and implicit messages in media. Moreover, the students were able to define good and bad points of dissemination through media and to make sensible decisions about whether the messages made sense. They were open to news that was useful for themselves and others. They could create their own media, express their opinions, and present news openly without bias. The students became competent in criticizing opinions and facts. Others were welcome to participate in criticizing, expressing opinions, and making use of their media. The results of media literacy skills tests obtained after using the creative drama activities were higher than those obtained before using the creative drama activities at the level of .05.

Keywords: literacy skills, use of creative drama

¹ Graduate student Master in the Department of Performing Arts, Faculty of Fine And Applied Arts, Suan Sunandha University

e-mail: sittisue@hotmail.com

² Asst.Prof. Dr., Department of Performing Arts, Faculty of Fine And Applied Arts Suan Sunandha University

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวกระโดดอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาเรื่องสิ่งยั่วยุสำหรับเด็กมากขึ้น ทั้งเรื่องเพศ เกมออนไลน์ การหลอกลวงทางออนไลน์ โดยวัยที่อันตรายที่สุด คือ เด็กหรือวัยรุ่น ที่มีอายุ ช่วง 12-13 ปี เด็กขาดการคิดวิเคราะห์ ขาดความยั้งคิดและคำชี้แนะจากผู้ปกครอง ทำให้เสี่ยงต่อการถูกหลอกลวง หลงเชื่อคำเชิญชวนหรือข่าวที่ไม่จริงตามเพจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่มากมาย เด็กจึงอาจตกเป็นเหยื่อได้ (สำนักการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, 2558, หน้า 16) สื่อที่อยู่รอบตัวเรานั้นมีอิทธิพลต่อทั้งความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนเราโดยไม่รู้ตัว เมื่อเราได้เห็นหรือได้ยินมันบ่อย ๆ และมีคนจำนวนมากไม่น้อยที่หลงเชื่อคำโฆษณาของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ครั้งแรก แล้วรีบไปหาซื้อสิ่งนั้นมาทดลองทันที เพราะเชื่อว่าใช้แล้วหรือทานแล้วจะเหมือนกับคนในโฆษณานั้น ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อจากโซเชียลเน็ตเวิร์ก ซึ่งข้อมูลยังมีที่มาที่ไปไม่แน่ชัด อีกทั้งยังแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในเมื่อตัวเราล้อมรอบไปด้วยสื่อต่าง ๆ แถมคนเรายังใช้เวลาอยู่กับโซเชียลเน็ตเวิร์กในแต่ละวันแทบตลอดเวลา หากไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี ย่อมตกเป็นเหยื่อทางความคิดความเชื่อตามที่สื่อหรือผู้ผลิตนำเสนอ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) การซื้อขายในธุรกิจประเภทนี้ (ผ่านเครือข่ายออนไลน์) ช่วยให้มีการประหยัดค่าใช้จ่าย และสามารถดูสินค้าได้ทันที โดยที่ไม่ต้องเดินทางไปที่ร้าน และที่สำคัญ คือ ความสะดวกสบาย รวดเร็ว ตลอดจนเทคนิค วิธีการจำหน่ายสินค้า การโฆษณาชวนเชื่อมีสิ่งแอบแฝงจนบางครั้งทำให้เป็นช่องทางของมิจฉาชีพ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในทางลบ เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้นผู้บริโภคอาจตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ (ทวิศ ศรีเกตุ, 2557, หน้า 1)

การรู้เท่าทันสื่อ คือ การรับรู้และเข้าใจถึงสื่อ สามารถแยกแยะสื่อที่นำเสนอได้ สามารถตอบโต้สื่อ และรู้ถึงสิ่งที่สื่อผลิตเพื่อวัตถุประสงค์อะไร รวมถึงมีความรู้ถึงการผลิตสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ความรู้ความเข้าใจต่อสื่อ สามารถตีความข่าวสารที่สื่อนำเสนออย่างชัดเจน สามารถเลือกเปิดรับเนื้อหาสื่อที่มีประโยชน์ และหลีกเลี่ยงเนื้อหาไม่พึงประสงค์จากสื่อที่นำเสนอได้ การรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการประเมินสื่อ ทักษะการสร้างสรรคร์ ทักษะการมีส่วนร่วม (ปกรณ ประจัญบาน, 2558, หน้า 13-18)

ละครสร้างสรรค์เป็นละครที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเน้นที่กระบวนการการเรียนรู้ผ่านการสมมติบทบาทในการแสดงละคร ภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัยและเน้นอิสรภาพในการคิดและการแสดงออกของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแสดงออกซึ่งจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ทักษะในด้านการแสดงออกด้วยร่างกายและภาษา ทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ การตีความหมายตลอดจนทักษะของการทำงานเพื่อที่จะได้เรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ อันเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นการเรียนรู้ นั้น ๆ (ปาริชาติ จิ่งวัฒนาภรณ์, 2546, หน้า 10) ซึ่งแต่เดิมมีแนวคิดเรื่องการบรรจุ “ละครสร้างสรรค์” ให้เป็นส่วนหนึ่งในรายวิชานาฏศิลป์ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อให้ละครเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในด้านการคิดวิเคราะห์ การจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ (ปาริชาติ จิ่งวัฒนาภรณ์, 2546, หน้า 5) โดยผลการศึกษาวิจัยในการเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ โดย ดร.เอ็ดการ์ เดล (ปาริชาติ จิ่งวัฒนาภรณ์, 2546, หน้า 3) พบว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์นาฏการ (ละคร) เป็นวิธีการที่ได้ผล

ดีกว่าวิธีการเรียนรู้อื่น ๆ อีก 9 วิธี อันได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย ศึกษาเอกสารที่ ชมการสาธิต นิทรรศการ ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ทัศนศึกษาสัญลักษณ์และวัจนสัญลักษณ์ เนื่องจากทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ถึง 90 เปอร์เซ็นต์ แม้ว่าเวลาจะผ่านไปถึง 2 สัปดาห์

การที่ผู้วิจัยได้เลือกเด็กอายุ 12-13 ปี นั้น เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายด้าน ทำให้ต้องมีการปรับตัวหลายด้านพร้อม ๆ กัน จึงเป็นวัยที่จะเกิดปัญหาได้ และยังอาจขาดความยังคิด มีความหุนหันพลันแล่น ขาดการไตร่ตรองให้รอบคอบ (พนม เกตุมาน, 2550, หน้า 56) ผู้วิจัยจึงได้ใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์เข้ามา มีบทบาทช่วยให้นักเรียนได้เข้าถึงสื่อ รู้จักคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง ประเมินสื่อ คิดอย่างสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วม ว่าข่าวใดจริงหรือเท็จ มีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยอาศัยกระบวนการละครสร้างสรรค์เข้ามาเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อก่อนและหลังการใช้ละครสร้างสรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร

การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและเทคโนโลยีที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข้อมูลการใช้ละครสร้างสรรค์ การรู้เท่าทันสื่อ นำมาเป็นแนวทางในงานวิจัย ได้แก่ งานวิชาการ ผลการวิจัย หนังสือวิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. การลงภาคสนาม

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ตามแผนการจัดการกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งแผนการจัดการกิจกรรมตามทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 แผนการเรียนทั่วไป โรงเรียนบุญญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากการจับฉลาก จากนักเรียนทั้งหมด 16 ห้อง จับฉลากให้ได้มาจำนวน 1 ห้อง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/16 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน เนื่องจากโรงเรียนบุญญวัฒนาเป็นโรงเรียนสหศึกษาประจำจังหวัดนครราชสีมาที่อยู่ในตัวเมืองเพียงที่เดียว อยู่ในแหล่งชุมชนที่มีผู้คนมากและสื่อเข้าถึงง่ายผู้วิจัยจึงได้เลือกโรงเรียนบุญญวัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมละครเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
2. แบบวัดทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ส่วนวัสดุอุปกรณ์ภาคสนามผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูล สมุด ปากกา ดินสอ โทรศัพท์มือถือ เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการจัดระเบียบข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการเก็บข้อมูลผลตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากนั้นนำมาวิเคราะห์และจัดทำเป็นรายงานของการศึกษา

บทสรุป

ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) การจัดกระบวนการละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ 2) ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบข้อมูลทางสถิติก่อน-หลังการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดกระบวนการละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

1.1 ทักษะเข้าถึงสื่อ จากกิจกรรมที่พัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในทักษะการเข้าถึงสื่อ การกำหนดประเด็นให้ผู้เรียนสืบค้น ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อโดยการสืบค้นได้ เลือกใช้สื่อเป็น สามารถเลือกข่าวสารหรือสืบค้นได้ตรงตามจุดประสงค์ สามารถรู้ถึงความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ บนสื่อ และตีความหมายของสัญลักษณ์นั้นได้ ผู้วิจัยจึงเรียกกระบวนการนี้ว่าทักษะการเข้าถึง เพราะการเรียนรู้เพื่อเข้าถึงสื่อที่ผู้เรียนรู้จัก สืบค้นข้อมูลที่ตนเองต้องการได้ตามวัตถุประสงค์ และยังจดจำสัญลักษณ์บนสื่อได้

ภาพที่ 1 ผู้เรียนทำท่าทางสัญลักษณ์ในเฟซบุ๊ก เป็นกิจกรรมที่มีอยู่ในทักษะการเข้าถึง
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

1.2 ทักษะการวิเคราะห์ จากกิจกรรมที่พัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทักษะการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงของข่าวหรือโฆษณาได้ เห็นข้อดีข้อเสียจากการนำเสนอ

ของสื่อ รวมถึงผลที่จะกระทบตามมา สามารถเข้าใจวัตถุประสงค์หลักและแฝงของสื่อพร้อมให้เหตุผล
ตนเองได้อย่างสมเหตุสมผลในเวลาวิเคราะห์สื่อ

ตารางที่ 1 ข้อดีและข้อเสียของการซื้อสินค้าผ่านทางสื่อออนไลน์

ข้อดี	ข้อเสีย
1. เห็นข้อความรีวิวลินค้า	1. เห็นเพียงแค่ภาพ จับต้องไม่ได้
2. ทำให้ซื้อของได้สะดวกขึ้น	2. เสี่ยงต่อการโดนโกง
3. หาง่ายไม่ต้องไปถึงร้าน	3. หากเป็นยาที่ใช้รับประทาน อาจทำให้เสียชีวิต ได้หากไม่ตรวจสอบให้รอบคอบ
4. มีส่วนลดราคา	4. ได้สินค้าไม่ตรงตามที่สั่ง
5. สามารถซื้อได้โดยโอนเงิน	

1.3 ทักษะการประเมิน จากกิจกรรมที่พัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการประเมิน ผู้วิจัยพบว่า
ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อข่าว อย่างมีวิจารณ์ญาณและเหตุผล รับข่าวสารที่สร้างสรรค์และมี
ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นตามจุดประสงค์ ปฏิเสธหรือปิดกั้นข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นประโยชน์ที่แอบ
แฝงมากับสื่อในสัญลักษณ์ต่าง ๆ สามารถตัดสินใจถูกต้องเหมาะสม ใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมตาม
หลักการประชาธิปไตย พร้อมใช้ประสบการณ์เดิมในการตัดสินใจความถูกต้องเหมาะสมของข่าวสารได้ ใน
ทักษะนี้เป็นทักษะแรกที่มีการแสดงบทบาทสมมติ ผู้เรียนบางคนไม่สามารถแสดงบทบาทออกมาได้ดี
เนื่องจากผู้เรียนบางคนเขินอายที่จะออกมาแสดง แต่ผู้เรียนก็ให้ความร่วมมือในกิจกรรมเป็นอย่างดีใน
ส่วนอื่น ๆ

ภาพที่ 3 การแสดงละครบทบาทสมมติโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลือกซื้อสินค้าที่เจอในโพสต์ของเฟซบุ๊ก
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

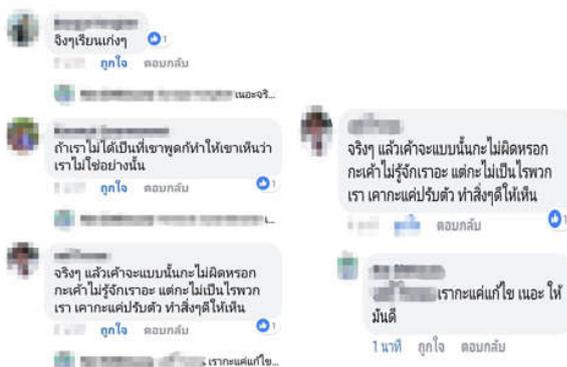
1.4 ทักษะการสร้างสรรค์ จากกิจกรรมที่พัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการสร้างสรรค์ ผู้วิจัย
พบว่า ผู้เรียนสามารถออกแบบสื่อ แสดงความคิดเห็นของตน นำเสนอข่าวอย่างเปิดเผย เสนอข่าวโดย
ผ่านกระบวนการวางแผนและสืบค้นอย่างเหมาะสม สามารถเผยแพร่ข้อมูลเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์
เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริงของการนำเสนอข่าวได้ และในทักษะนี้
มีการแสดงบทบาทสมมติซึ่งก่อนหน้านี้อาจารย์ผู้เรียนบางคนเขินอายที่จะแสดงต่อหน้าเพื่อน มาในทักษะนี้ผู้เรียน

มีความกล้ามากขึ้น อาจเกิดจากที่ผู้วิจัยเข้าไปพูดคุยและแนะนำ และมีผู้เรียนบางส่วนที่ล้อเลียนเพื่อนจึงทำให้เพื่อนเขินอาย ผู้วิจัยได้เข้าไปพูดคุยและให้ผู้เรียนเปลี่ยนจากการล้อเป็นคำชมหรือปรบมือให้กำลังใจ

ภาพที่ 4 ผู้เรียนออกแบบสื่อที่เป็นภาพเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

1.5 ทักษะการมีส่วนร่วม จากกิจกรรมที่พัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถวิพากษ์และแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าว ทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างสื่อ ใช้ประโยชน์จากสื่อของผู้อื่นเพื่อการเผยแพร่ได้ถูกต้อง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เคารพในสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์แสดงความคิดเห็น และใช้ประโยชน์จากสื่อของตนได้อย่างเหมาะสม และเมื่อถึงกิจกรรมละคร ครั้งนี้ผู้เรียนที่เขินอายมีความกล้าแสดงออกมากขึ้นและมั่นใจในตนเอง

ภาพที่ 5 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคลิปวิดีโอ ที่ผู้เรียนได้นำมาเผยแพร่
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

2. ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบข้อมูลทางสถิติก่อน-หลังการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา หลังได้รับการจัด
ประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีทักษะการเข้าถึงสื่อ ดังนี้

2.1 ทักษะการเข้าถึงสื่อ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อได้ สามารถสืบค้นหา
ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ได้ตามที่ต้องการก่อนได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนน
เฉลี่ยเท่ากับ 15.76 และความสามารถเข้าถึงสื่อของผู้เรียนหลังได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมละคร
สร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.30

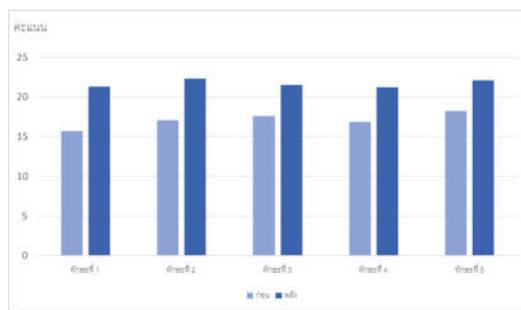
2.2 ทักษะการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ก่อนได้รับการ
จัดประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.10 และความสามารถการวิเคราะห์
หลังได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.33

2.3 ทักษะการประเมิน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถประเมินสื่อได้ ก่อนได้รับการจัด
ประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.56 และความสามารถการประเมินสื่อหลัง
ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.50

2.4 ทักษะการสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์สื่อได้ ก่อนได้รับการ
จัดประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.86 และความสามารถการสร้างสรรค์
หลังได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.20

2.5 ทักษะการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วม ก่อนได้รับการจัด
ประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.26 และความสามารถการมีส่วนร่วม หลัง
ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมละครสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.97

ดังนั้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ละครสร้างสรรค์มีคะแนนทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ในภาพรวมและในส่วน
ขององค์ประกอบด้านต่าง ๆ คือ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการ
สร้างสรรค์ และทักษะการมีส่วนร่วม สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ละครสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ละครสร้างสรรค์ทำให้ทักษะการเข้าถึงสื่อของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา พัฒนาขึ้นได้

ภาพที่ 6 แผนภาพแสดงคะแนนก่อน-หลังการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูงขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา มีการพัฒนาในระดับสูงขึ้น ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ หลังจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่สูงขึ้น ในกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรมการแสดงละครสร้างสรรค์ ทั้ง 5 กิจกรรม ได้แก่ การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การใช้จินตนาการ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ การพูดต้นสด และการแสดงละครแบบพูดต้นสด แสดงว่าการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถเป็นกิจกรรมที่พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการสอนแบบใหม่ที่ผู้เรียนไม่เคยได้เรียนมาก่อน ซึ่งการมีกิจกรรมที่หลากหลายจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปารีชาติ จึงวิวัฒนาการณ์ (2547, หน้า 6) ที่กล่าวถึงกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการพื้นฐานของละครสร้างสรรค์ ผู้เรียนสามารถแสดงออกทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ อยู่ภายใต้การชี้แนะของครูผู้สอนและผู้ช่วยประจำกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้คำปรึกษา กระตุ้น ให้กำลังใจและชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถใช้ศักยภาพของตนเองในการคิด พูด และแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ จนสามารถแสดงผลงานละครแบบต้นสดด้วยตนเองได้

จากกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนได้แสดงสัญลักษณ์และเคลื่อนไหวท่าทาง จากกิจกรรมละลายพฤติกรรมและกิจกรรมจูงใจ การที่ผู้เรียนได้ใช้ร่างกายโดยท่าทางการกอดโลภ ผู้เรียนสามารถจำและตีความหมายของสัญลักษณ์ตัวนั้นได้หลายความหมาย ดังนี้ รูปที่ชูนิ้วโป้งสีฟ้า หมายถึง ถูกใจ ชอบเฉย ๆ ทักทาย เป็นต้น รูปหัวใจ หมายถึง รัก ชอบ แอบปลื้ม แสดงความยินดี ซีนชม เป็นต้น รูปอโหมตคอนหน้าแดง หมายถึง โกรธ เกลียด แค้น ไม่พอใจ สู้กัน เป็นต้น รูปโมจิที่อ้าปากตาโต หมายถึง การพูดคำว่า ว้าว การตกใจ การอึ้ง เป็นต้น รูปโมจิยิ้ม หมายถึง ดีใจ สนุก ตกลง เป็นต้น รูปโมจิที่มีหยดน้ำ หมายถึง ร้องไห้ เสียใจ เศร้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (อ้างถึงใน นิตยา สุวณิชกัญญา และคณะ, 2541, หน้า 17) กล่าวว่า ประโยชน์ของละครสร้างสรรค์ที่ทำให้บทเรียนน่าสนใจและประทับใจมากขึ้น ทำให้เด็กรู้จักความสุนทรีย์ของละคร พัฒนาด้านจิตใจให้มีศิลปะนิยม ทำให้เด็กได้รับคุณค่าทางความบันเทิง ความสนุกสนานเพลิดเพลินและทำให้เด็กเป็นผู้มีความเป็นตัวของตัวเองได้และมีอิสระในการออกความคิดเห็น

จากกิจกรรมละคร ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติตามที่ตนคิดและเข้าใจโดยใช้ประสบการณ์ที่ตนเคยมีมาแสดง แต่มีบางกลุ่มแสดงละครไม่ตามโครงเรื่องที่ผู้วิจัยกำหนดให้ แต่ผู้เรียนก็สามารถแสดง

ออกมาได้โดยมีเนื้อหาคล้าย ๆ กับโครงเรื่อง และผู้เรียนสามารถตอบคำถามต่อผู้วิจัยจากความเข้าใจของตนเองและแสดงความคิดเห็นต่อตัวละครได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2526, หน้า 5) ที่ได้กล่าวว่า องค์ประกอบและขั้นตอนการจัดละครสร้างสรรค์จะต้องประกอบด้วยลักษณะที่ 1. ทำทาง 2. การไวต่อการรับรู้ 3. ความรู้สึกทางอารมณ์และการแสดงออก 4. การใช้ถ้อยคำสนทนา ซึ่งละครยังประกอบด้วยการใช้ถ้อยคำภาษาเพื่อสื่อความหมาย และความเข้าใจในเหตุการณ์ เด็กจะต้องใช้คำพูดในลักษณะต่าง ๆ ครูควรให้มีการใช้คำพูดและบทสนทนาในกิจกรรมละครประเภทต่าง ๆ ยกเว้นการแสดงท่าใบ้และละครใบ้ แสดงว่าการนำกระบวนการละครสร้างสรรค์เข้ามาพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทำให้เข้าใจในทักษะการเท่าทันสื่อได้ง่าย

ในการแสดงบทบาทสมมติในทักษะการประเมิน ผู้เรียนบางคนมีอาการเขินอายและไม่กล้าแสดง เกิดจากตนไม่มั่นใจและเพื่อนล้อเลียน แต่เมื่อผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยให้เพื่อนที่ล้อนั้น เปลี่ยนวิธีการล้อเลียน เป็นการตบมือและยิ้มแทน และผู้วิจัยได้ให้กำลังใจเมื่อผู้เรียนแสดงเสร็จ ผู้เรียนที่ไม่กล้าแสดงนั้นก็เกิดความผ่อนคลายมากขึ้นแต่ก็ยังมีความเขินอายบ้างเล็กน้อย ต่อมาในทักษะการสร้างสรรค์ผู้เรียนที่เคยมีอาการเขินอาย เริ่มมีความมั่นใจในการแสดงบทบาทสมมติมากขึ้นและในทักษะการมีส่วนร่วมผู้เรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (อ้างถึงใน นิตยา สุวัฒน์กิจ และคณะ, 2541, หน้า 17) ที่กล่าวว่า ประโยชน์ของละครสร้างสรรค์ทำให้เด็กได้รับความชำนาญในการฝึกการพูดปากเปล่า พัฒนาด้านภาษา ทำให้เด็กพัฒนาบุคลิกของเขาเอง มีความมั่นใจในตนเอง และทำให้เด็กเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ และผู้ที่รู้จัก และสอดคล้องกับ ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์ (2546, หน้า 46) ที่กล่าวว่า นอกเหนือการวางแผนการสอนแล้ว ผู้นำกิจกรรมในละครสร้างสรรค์ยังมีบทบาทในการ “อำนวยความสะดวก” กระบวนการทั้งหมดของละครสร้างสรรค์ให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ บทบาทครู มีหน้าที่ให้การกระตุ้น ให้กำลังใจ ให้คำสั่งข้างเคียง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ดีขึ้น แต่มีบางกิจกรรมในแผนการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามทักษะ เนื่องจากกิจกรรมบางกิจกรรมผู้วิจัยคาดว่าจะเก็บข้อมูลได้ตรงตามตัวชี้วัดแต่ก็ไม่สามารถเก็บข้อมูลมาได้ตามที่ต้องการ ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงแบบกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลตรงตามตัวชี้วัดของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อก่อนและหลังการใช้ละครสร้างสรรค์พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ได้คะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมเท่ากับ 85.43 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 25.43 คะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 108.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.30 ซึ่งคะแนนหลังการใช้ละครสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูงขึ้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับ ภรณ์ คุรุรัตน์ พงศ์เลิศวุฒิ (2547, หน้า 65) ได้ศึกษาเรื่องความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชายและหญิง ที่มีอายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร จำนวน

12 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสังเกตประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง จัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน วันละ 50 นาที ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ หลังการจัดกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยทางสถิติระดับ .05 และสอดคล้องกับชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2552, หน้า 5, 109) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์ละครแบบมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อสร้างสรรค์ละครแบบมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา 2. เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมในกระบวนการละครสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม ที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา 3. เพื่อประเมินผลการสร้างสรรค์ละครแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อสุขภาพของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสหวิธีการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปพำนักในสถานสงเคราะห์คนชราร้านบางแค จำนวน 15 คน เข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ละครแบบมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาพ 12 ครั้ง ระยะเวลาดำเนินการ 4 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยได้แก่ โปรแกรมกระบวนการสร้างสรรค์ละครแบบมีส่วนร่วม แบบประเมินสุขภาพ แบบประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมที่เข้าร่วม แบบประเมินความเหมาะสมในกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุและแบบสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลจากการประเมินวิเคราะห์ผลตามหลักสถิติ ซึ่งใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการฝึกทักษะทางการแสดงเบื้องต้นหรือการฝึกฝนทางการละครอื่น ๆ ให้กับนักเรียนก่อนที่จะให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติ
2. ควรลงนำกิจกรรมด้านทักษะการแสดงแทรกเข้าไปในช่วงกิจกรรมละลายพฤติกรรมเตรียมความพร้อม
3. ควรนำทักษะการรู้เท่าทันสื่อไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การเข้าถึงสื่อ วิเคราะห์สื่อได้เบื้องต้น

บรรณานุกรม

- กรรมนิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ. (2547). ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมี
วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย. (2552). การสร้างสรรค์ละครแบบมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุในสถาน
สงเคราะห์คนชรา. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษาและสื่อสารการ
แสดง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนม เกตุมาน. (2550). พัฒนาการวัยรุ่น. สืบค้นจาก www.psyclin.co.th/new_page_56.htm
- ปกรณ์ ประจัญบาน. (2558). โครงการวิจัยการวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ด้าน
การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. พิษณุโลก มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2546). รายงานผลการวิจัย เรื่อง การใช้ละครสร้างสรรค์ในการพัฒนา
ผู้เรียน. กรุงเทพฯ พรึกหวานกราฟฟิค.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2526). ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- ทวิศ ศรีเกต. (2557). ผู้บริโภคกับปัญหาการซื้อสินค้าผ่านเครือข่ายออนไลน์. สืบค้นจาก
https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1803
- นิตยา สุวัฒน์กัญญา และคณะ. (2541). ผลของการใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีผลต่อความจำและความ
เข้าใจในเรื่อง. พิษณุโลก มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม. (2559). เด็กไทยรู้เท่าทันสื่อ ฉลาดรู้ ฉลาดเลือก. กรุงเทพฯ: องค์การ
สงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริม (2552). รู้เท่าทันสื่อ. สืบค้นจาก <http://resource.thaihealth.or.th/media/knowledge/14793>